

Akcijos

Bendra informacija

Akcija yra nuosavybės vertybinis popierius, rodantis proporcingą bendrovės įstatinio kapitalo dalį ir suteikianti jos savininkui – akcininkui – tam tikras teises. Pavyzdžiui, jei akcininkas turi dešimt akcijų, o bendras bendrovės akcijų skaičius yra 1 000, akcininkas turi teisę į bendrovės akcijas, sudarančias 1 procentą bendrovės įstatinio kapitalo. Akcininkas paprastai turi teisę dalyvauti bendrovės visuotiniame akcininkų susirinkime. Jei visuotinis akcininkų susirinkimas nusprendžia paskirstyti pelną dividendais, akcininkas paprastai turi teisę į 1 procentą paskirstytino pelno. Visuotinis akcininkų susirinkimas taip pat gali nuspręsti nemokėti dividendų.

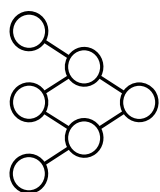
Yra dvi pagrindinės bendrovės akcijų rūšys:

Paprastosios akcijos – dažniausiai tai paprastos akcijos, suteikiančios balsavimo teisę. Akcininko pelnas gali priklausyti nuo akcijų kainos ir bendrovės mokamų dividendų. Daugelio akcinių bendrovių akcijų yra laisvai kotiruojamos reguliuojamose rinkose.

Privilegijuotosios akcijos suteikia ribotas balsavimo teises visuotiniame akcininkų susirinkime ar visai jų nesuteikia. Privilegijuotųjų akcijų savininkai paprastai neturi balsavimo teisės ir negali dalyvauti bendrovės valdyme, tačiau skirtingai nei paprastosios akcijos, privilegijuotosios akcijos gali suteikti pirmumo teisę skirstant dividendus ar turtą, likusį likviduojant bendrovę. Privilegijuotųjų akcijų suteikiamos teisės ar nauda paprastai nurodoma bendrovės įstatuose arba akcijų prospekte.

Be to, akcijos yra skirstomos ir pagal bendrovės dydį, veiklos stilių ir veiklos sritį (augimo akcijos, pajamų akcijos, ciklinės akcijos, „blue-chip“ akcijos, mažavertės („penny“) akcijos, didelės kapitalizacijos akcijos, mažos kapitalizacijos akcijos ir kt.

Akcininkai asmeniškai nėra atsakingi už bendrovės įsipareigojimus, tačiau rizikuoja prarasti visas į bendrovės akcijas investuotas lėšas.

Sudėtingumas ir klasifikacija

Akcijos gali būti skirstomos į nesudėtingas ir sudėtingas finansines priemones.

Nesudėtingos akcijos

Akcijos, kotiruojamos reguliuojamose rinkose (Europos Komisijos parengtą reguliuojamų rinkų sąrašą galima rasti <http://registers.esma.europa.eu/publication>), lygiavertėse trečiųjų šalių rinkose už Europos ekonominės erdvės ribų (pavyzdžiui, NASDAQ, NYSE, AMEX, Tokijo vertybinių popierių birža, Australijos vertybinių popierių birža, Toronto vertybinių popierių birža) arba daugiašalėse prekybos sistemose, yra laikomos nesudėtingomis akcijomis (išskyrus akcijas, kuriose yra išvestinė finansinė priemonė).

Sudėtingos akcijos

Visos akcijos, kurios **nėra kotiruojamos** minėtose reguliuojamose rinkose, yra laikomos sudėtingomis priemonėmis. Tokias akcijas paprastai išleidžia mažesnės ar naujos bendrovės, kurios negali ar nenori laikytis įtraukimo į biržos oficialų prekybos sąrašą reikalavimų, susijusių su rinkos kapitalizacijos riba, pasirengimu mokėti mokesčius už įtraukimą į oficialų biržos prekybos sąrašą ir kitų. Beje, į biržos prekybos sąrašus neįtrauktos akcijos gali būti prastesnės kokybės ir kelia didesnę riziką investuotojams.

Su akcijomis siejamos finansinės priemonės, turinčios **tik tam tikrų būdingų ypatumų**, yra taip pat laikomos sudėtingomis priemonėmis, nes dėl jų ypatumų klientams gali būti sunku suprasti su atitinkama finansine priemone susijusią riziką.

Kai kurios kitos su akcijomis susijusios priemonės, kurios laikomos sudėtingomis:

Nekilnojamojo turto investicinė bendrovė (angl. *Real Estate Investment Trust, REIT*).

REIT yra bendrovė, turinti, valdanti ar finansuojanti pajamas generuojantį nekilnojamąjį turtą, ir kurios akcijomis paprastai prekiaujama biržoje. Veikdamas investicinio fondo principu, REIT sutelkia daugelio investuotojų kapitalą. Tokiu būdu atskiri investuotojai gali gauti dividendus iš nekilnojamojo turto.

„Royalty“ bendrovės (angl. *Royalty Trust*)

yra tam tikro pobūdžio bendrovės, veikiančios daugiausia JAV ir Kanadoje. Jos paprastai susijusios su naftos ir dujų gavyba ar kasyba. „Royalty“ bendrovės veikia investicinio fondo principu ir sudaro galimybę investuotojams gauti energijos gamybos įmonių pajamas. Investuotojams kas mėnesį paskirstomos grynujų pinigų išmokos, priklausomai nuo per praėjusį mėnesį įmonių mokėtų išmokų dydžio. Pinigų srautams iš „Royalty“ fondų įtaką daro žaliavų kainų nepastovumas ir gamybos lygio nestabilumas, ir tai yra tam tikrą riziką investuotojams keliantis neapibrėžtumas.

Partnerystė su ribota atsakomybe (angl. *Limited Partnership*)

yra bendrija, sudaryta iš dviejų ar daugiau narių. **Pagrindinis** partneris prižiūri ir valdo verslą, o ribotos atsakomybės nariai verslo valdyme nedalyvauja. Tačiau pagrindiniam partneriui tenka neribota atsakomybė už skolas, o visiems ribotos atsakomybės partneriams tenka ribota atsakomybė – neviršijanti jų investicijų sumos dydžio.

Depozitoriumo pakvitavimai

Depozitoriumo pakvitavimas yra banko, atstovaujančio užsienio bendrovės akcijas, kuriomis prekiaujama vietinėje vertybinių popierių biržoje, išduotas apyvartinis sertifikatas. Depozitoriumo pakvitavimas suteikia investuotojams galimybę turėti užsienio šalių akcijų ir suteikia jiems alternatyvią prekybos tarptautinėje rinkoje galimybę. Depozitoriumo pakvitavimai paprastai yra denominuoti JAV doleriais, tačiau gali būti išreikšti ir eurai.

- **ADR** (*American depositary receipt*) – Amerikos depozitoriumo pakvitavimai. JAV investuotojai gali investuoti į užsienio įmonių akcijas per Amerikos depozitoriumo pakvitavimus (ADR). ADR išleidžia tik JAV bankai užsienio įmonių akcijoms ir jų prekyba vykdoma JAV biržoje.
- **GDR** (*Global Depositary Receipt*) – tarptautiniai depozitoriumo pakvitavimai. Tarptautiniai depozitoriumo pakvitavimai (GDR) yra tokio pat pobūdžio apyvarinė priemonė kaip ir ADR, tik veikianči priešinga kryptimi. JAV įsikūrusi įmonė, norinti, kad jos akcijos būtų įtrauktos į kurios nors, pavyzdžiui, Europos vertybinių popierių biržos sąrašus, gali tai padaryti per GDR.

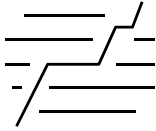

Nauda

Investavimo į akcijas nauda – tai galimybė gauti kapitalo prieaugį iš turto, kurio vertė ilgainiui gali išaugti, ir pajamas iš dividendų.

Akcijos vertė atspindi bendrovės vertę, tačiau ne visada – akcijos taip pat gali būti pervertintos arba per mažai įvertintos. Yra daug įvairių vertinimo metodų – pagal pelną, pajamas ir grynujų pinigų srautus (pavyzdžiui, remiantis kainos ir pelno vienai akcijai santykiu (PE rodiklis), pelno vienai akcijai (EPS) rodikliu, diskontuotu pinigų srautu (DCF)).

Akcijų kainos gali kisti per itin trumpą laiką ir netikėtai – tai yra vadinama akcijų kintamumu. Kuo labiau svyruoja kaina, tuo didesnis kintamumas.

Rizika

Norint geriau suvokti riziką, klasifikuojant akcijas svarbu nustatyti bendrovės dydį ir plėtros etapą. Kuo mažesnė bendrovė, tuo daugiau rizikos rūšių, į kurias turi atsižvelgti akcijų savininkas. Tas pats pasakytina ir apie bendrovės plėtros etapą: kai bendrovė yra augimo stadijoje, kiekviena žinia, turinti įtakos jos augimo potencialui, turi santykinai didesnę poveikį akcijoms.

Jeį anksčiau akcijų rezultatai buvo geri, tai nereiškia, kad tokie pat jie bus ir ateityje. Investuotojai taip pat turėtų atsižvelgti į tai, kad net ir pasirinkus ilgalaikes investicijas pelnas gali būti ne toks, kokio tikėjosi, ir jiems gali nepavykti pasiekti asmeninių investavimo tikslų.

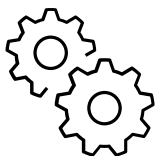
Akcijoms yra būdinga **rinkos rizika** (dar vadinama sisteminė rizika). Ji turi įtakos akcininkams tuomet, kai visa rinka patiria nuosmukį, todėl šią riziką diversifikuoti yra sudėtinga. Priešinga rinkos rizikai yra **nesisteminė rizika**, kuri nustatoma kiekvienai bendrovei atskirai. Ši rizika gali būti diversifikuojama.

Akcijoms, kaip ir kitoms turto klasėms, yra būdinga **valiutos kurso rizika**. Tai reiškia, kad didelių išsivysčiusių šalių valiutų kursas taip pat gali smarkiai kisti viena kitos atžvilgiu. Tokiu būdu susidaro situacija, kai investuotojo bazinės valiutos kursas daro didelę įtaką galimam pelnui ar nuostoliui.

Emitento rizika reiškia galimybę, kad priemonės vertė kris dėl prastų emitento finansinių rodiklių, ekonominių sunkumų ar dėl kitų su emitento veikla susijusių aplinkybių.

Kalbant apie **likvidumo riziką**, kuri iš dalies yra susijusi su rinkos rizika, investuotojai gali atsidurti situacijoje, kai paklausa sumažėja arba akcijos išbraukiamos iš biržos sąrašo, ir tampa sudėtinga ar net neįmanoma akcijas parduoti norimu laiku ir norma kaina. Biržoje nekotiruojamų akcijų, depozitoriumo pakvitavimų ir kitų tam tikrų ypatumų turinčių akcijų likvidumo rizika yra didesnė nei nesudėtingos akcijos, kurios kotiruojamos reguliuojamose rinkose.

Sandorio šalies rizika – tai rizika, į kurią investuotojas turėtų atsižvelgti investuodamas į akcijas, kurios nėra kotiruojamos biržoje. Tokiu atveju galima susidurti ir su vienos pusės sutarties atsisakymo rizika. Be to, kadangi nėra oficialaus mainų ar tarpuskaitos mechanizmo, prekiautojų ir (arba) kitų sandorių šalių reputacija priklauso nuo to, kaip vykdomi visi sandorių įsipareigojimai, įskaitant vertybinių popierių pristatymą ir visų reikalingų sumų sumokėjimą.

Taikomi mokesčiai ir įkainiai

Pajamos, gautos iš investicinės veiklos, gali būti apmokestinamos (pavyzdžiui, pajamų mokestis už produktų pardavimą). Apmokestinimas priklauso nuo individualių kiekvieno kliento aplinkybių ir ateityje gali kisti. Klientai turėtų atsižvelgti į visas aplinkybes, susijusias su investicijomis ar už gražą taikomais mokesčiais.

Įkainiai:

- Tarpininkavimo mokestis
- Atsiskaitymo mokestis
- Saugojimo mokestis

Išsamesnė informacija apie įkainius pateikta SEB kainyne.